

Delphi

Skärpta regler för offentlig säljverksamhet – vad innebär det för dig som offentlig eller privat aktör?

Elisabeth Eklund / Partner / Advokat & **Helene Andersson** / Partner / Advokat

Skärpta regler för offentlig säljverksamhet – vad innebär det för dig som offentlig eller privat aktör?

Elisabeth Eklund / Partner / Advokat & **Helene Andersson** / Partner / Advokat

Den 6 maj 2026 röstade riksdagen ja till den nya lagen om offentlig säljverksamhet ("LOS") som träder i kraft redan den 1 augusti 2026. Reformen innebär de mest genomgripande förändringarna på decennier för att motverka osund konkurrens från offentliga aktörer.

Den nuvarande bestämmelsen i konkurrenslagen lyfts ut och ersätts av en särskild lag med ett betydligt striktare regelverk och utökade befogenheter för Konkurrensverket.

För offentliga aktörer innebär reformen bland annat ett direkt förbud med hot om miljonböter. För privata företag innebär de nya reglerna samtidigt en betydligt lägre tröskel för att få rätt mot kommunala och statliga aktörer som agerar konkurrenssnedvidande.

De nya reglerna kommer att få stor praktisk betydelse, både för offentliga aktörer som bedriver kommersiell verksamhet på konkurrensutsatta marknader och för privata företag som påverkas av sådan verksamhet.

De huvudsakliga målen med den nya lagen

Bakgrunden till lagen beskrivs utförligt i förarbetena. Offentliga kommersiella aktörer har vissa inneboende fördelar på konkurrensutsatta marknader. De kan till exempel bedriva kommersiell verksamhet utan vinstkrav, är skyddade mot insolvensrisker och kan i vissa fall

dra nytta av offentliga befogenheter. Dessa fördelar riskerar att snedvrیدا konkurrensen och försämra villkoren för privata aktörer. För att hantera dessa frågor finns redan idag regler om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, den s.k. konfliktlösningsregeln, i konkurrenslagen.

I praktiken har den nuvarande regleringen haft begränsad effekt. Den kräver till exempel att den relevanta marknaden definieras innan åtgärder kan vidtas, en process som är tids- och resurskrävande. I flera fall har marknaden vid domstolsprövning definierats bredare än den lokala marknad där den privata aktören är verksam. Det har i sin tur lett till att effekterna på marknaden har ansetts vara alltför obetydliga för att motivera ett ingripande.

Den nuvarande lagstiftningen har därför kritiserats för att inte tillräckligt beakta den offentliga försäljningsverksamhetens inverkan på privata aktörer och har i praktiken endast lett till tre fällande domar. I flera fall har dock offentliga aktörer valt att ändra sitt agerande efter att Konkurrensverket har initierat en utredning.

Den nya lagstiftningen innebär ett tydligt skifte i synsätt. Fokus flyttas till ett mer direkt skydd för privata aktörer mot oskäligen konkurrensvillkor. Reglerna tar särskilt sikte på situationer där offentliga och privata aktörer verkar på samma marknad, eller där offentlig närvaro riskerar att hindra privata initiativ från att etableras över huvud taget.

Ett nytt förbud

Från och med den 1 augusti förbjuds offentliga aktörer att bedriva kommersiell verksamhet eller vidta åtgärder, om verksamheten eller åtgärderna på ett otillbörligt sätt påverkar privata aktörers möjlighet att verka på marknaden.

Begreppet "på ett otillbörligt sätt påverkar" tar sikte på situationer där en offentlig aktör bedriver verksamhet eller tillämpar förfaranden som skiljer sig från hur ett privat företag skulle agera, och därigenom missgynnar privata aktörer. Det kan exempelvis handla om underprissättning, diskriminerande villkor eller korssubventionering som ger offentliga aktörer konkurrensfördelar som privata företag saknar möjlighet att matcha.

En viktig skillnad jämfört med dagens regler är att den nya lagen omfattar samtliga offentliga aktörer. Det inkluderar staten, kommuner och regioner, samt offentligt ägda företag. Med offentligt ägda företag avses juridiska personer som bedriver kommersiell verksamhet och där staten, en kommun eller en region, direkt eller indirekt, utövar ett bestämmande inflytande genom ägande, ekonomiskt deltagande, reglering eller på annat sätt. Det saknar betydelse vilken juridisk form verksamheten bedrivs i eller om verksamheten bedrivs med eller utan vinstsyfte.

Precis som enligt dagens regler omfattar den nya lagen offentlig säljverksamhet. Begreppet motsvarar ekonomisk verksamhet i konkurrensrättslig mening. Säljverksamhet omfattar tillhandahållande av varor, tjänster eller andra nyttigheter på marknaden, så länge verksamheten inte utgör myndighetsutövning.

Alla offentliga kommersiella verksamheter omfattas dock inte av lagen. Offentliga verksamheter som är förenliga med beslut av riksdagen eller regeringen, eller som på annat sätt anses försvarbara från allmän synpunkt

undgår att träffas av förbudet. Bedömningen av vad som är försvarbart ur allmän synpunkt ska göras på samma sätt som enligt gällande lagstiftning. Utgångspunkten är att det ska finnas externa och objektiva motiv för verksamheten, exempelvis att den syftar till att hantera ett marknadsmisslyckande. Även hänsyn till beredskap, nationell säkerhet och behovet av att säkerställa samhällsviktig verksamhet vid störningar eller kriser kan motivera att verksamhet bedrivs i offentlig regi.

Konkurrensverkets nya beslutsmakt, ny marknadsstörningsavgift m.m.

Konkurrensverket får genom den nya lagen betydligt mer långtgående tillsynsbefogenheter än i dag. Till skillnad från det nuvarande systemet, där myndigheten måste väcka talan vid Patent- och marknadsdomstolen, kommer Konkurrensverket nu själv att kunna fatta beslut om exempelvis förbud vid vite mot viss säljverksamhet eller vissa förfaranden.

Inom ramen för sina utredningar kommer Konkurrensverket även att kunna utfärda förelägganden om att en offentlig aktör, ett företag eller någon annan part tillhandahåller information, handlingar eller annat material som behövs för tillsynen. Konkurrensverket får dessutom kalla personer till förhör om de kan antas ha relevant information. Ett föreläggande om att tillhandahålla viss information gäller dock inte skriftliga handlingar som skyddas av advokatsekretess eller information av betydelse för Sveriges säkerhet.

Konkurrensverket kommer även att kunna besluta om att godta åtaganden samt besluta om interimistiska åtgärder.

Vid uppsåtliga eller oaktsamma överträdelser av förbudet kommer Konkurrensverket att kunna ålägga en marknadsstörningsavgift på upp till 20 miljoner kronor (förutom när ett vite redan har utdömts pga. överträdelse av ett meddelat förbud).

Överklaganden

Överklaganden av Konkurrensverkets beslut kommer att prövas av förvaltningsdomstolarna, i stället för av Patent- och marknadsdomstolarna som är fallet idag. Detta innebär att det i dagsläget inte kommer att finnas någon rätt till ersättning för rättegångskostnader även om den offentliga aktören vinner framgång mot Konkurrensverket.

Offentliga aktörer åläggs nya skyldigheter avseende rapportering och utvärdering

När offentliga aktörer bedriver säljverksamhet krävs enligt LOS att de upprättar en årlig ekonomisk rapport som beskriver organisationen och finansieringen av denna verksamhet. Rapporten måste också skilja intäkterna och kostnaderna för den kommersiella verksamheten från de för annan verksamhet. Dessutom måste offentliga aktörer vart fjärde år utvärdera hur deras kommersiella verksamhet överensstämmer med lagen och dokumentera resultaten av utvärderingen.

I ett frågor & svar-dokument från Konkurrensverket, vilket kommer att vara tillsynsmyndighet, rekommenderas offentliga aktörer att upprätta en konkurrensneutralitetspolicy.

Avslutande kommentarer

Den nya lagstiftningen innebär en betydande förändring av regelverket för offentlig säljverksamhet. Syftet är att stärka konkurrensen mellan privata och offentliga aktörer, öka transparensen samt förhindra att offentlig kommersiell verksamhet ges orättvisa fördelar gentemot privata företag. Även om lagen syftar till att åtgärda tidigare brister, kvarstår osäkerhet bland annat kring innebörden av "otillbörligt sätt påverkar". Det återstår att se om det nya förbudet kommer att fungera effektivt i praktiken.

Reformen innebär också ett ökat ansvar för offentliga aktörer som bedriver kommersiell verksamhet. Bland annat införs krav på årliga finansiella rapporter och

regelbundna utvärderingar. Det kan inte uteslutas att regelverket kommer att göra det mer administrativt och rättsligt komplicerat även att bedriva fullt tillåten offentlig säljverksamhet, men det återstår att se.

Vi rekommenderar att offentliga aktörer noggrant genomlyser såväl säljverksamheter som förfaranden för att identifiera vad som kan behöva justeras innan den nya lagstiftningen träder i kraft. Dessutom bör, i enlighet med Konkurrensverkets rekommendationer, en konkurrensneutralitetspolicy upprättas. Det är samtidigt viktigt att komma ihåg att lagen innehåller undantag från förbudet. Om en verksamhet bedöms omfattas av ett sådant undantag bör den bedömningen dokumenteras noggrant.

För privata aktörer öppnar den nya lagen upp möjligheter att vända sig till Konkurrensverket med klagomål och, förhoppningsvis, snabbare få till ett förbud mot sådana verksamheter eller förfaranden som strider mot LOS.

EU- och konkurrensrättsteamet på Advokatfirman Delphi bistår gärna med analyser av offentlig säljverksamhet, upprättande av konkurrensneutralitetspolicier, samt biträde vid klagomål och utredningar hos Konkurrensverket eller i efterföljande domstolsprocesser.

Kontakt

Elisabeth Eklund / Partner / Advokat
+46 (0) 709 25 26 08
elisabeth.eklund@delphi.se

Helene Andersson / Partner / Advokat
+46 (0) 767 72 00 33
helene.andersson@delphi.se